

## Проявления на процесуалните преклузии при отклоненията от нормалното развитие на гражданското производство във връзка с предмета на делото

ст. ас. Боряна Милкова

**Summary:** *Manifestations of procedural preclusive terms in deviations from normal development of civil proceedings concerning with the subject-matter*

**Keywords** *procedural preclusive terms; additional claims*

### ВЪВЕДЕНИЕ

Исковата молба на ищеца, ако тя е редовна и искът е допустим, поставя началото на граждански исков процес. Той може да се развие по един опростен начин, като по исковата молба ответникът подаде отговор, двете страни или техните процесуални представители се явят в първото и следващите съдебни заседания, същите вземат активно участие в гражданското производство, като сочат и представят доказателства, навеждат факти и обстоятелства.

Но гражданският исков процес би могъл и принципно се развива усложнено. Нерядко някоя от главните страни присъединява за общо и безпротиворечиво решаване в процеса допълнителни искове.

За разлика от ГПК – отм., където институтите бяха пръснати на различни места, новият ГПК систематизира уредбата относно усложненията, които могат да настъпят в процеса.

В тези случаи, както развитието на процеса, така и крайният акт, с който той завършва, се характеризират с редица особености.

За да бъдат въобще реализирани, обаче, тези усложнения в процеса, те трябва да са допустими. За тази цел ГПК предвижда множество изисквания относно всяко едно възможно отклонение от типичното развитие на гражданското производство. Сред тези изисквания основно място заемат предвидените срокове, до изтичането на които могат да се предприемат различните видове усложнения в процеса.

### ИЗЛОЖЕНИЕ

Отклонение от нормалното развитие на гражданското производство във връзка с предмета на делото представлява обективното съединяване на искове. То е едно от множеството процесуални средства за икономичност на правната защита<sup>1</sup>. Като процесуалноправен институт се характеризира с широка практическа приложимост<sup>2</sup>. По пътя на съвместното разглеждане и решаване на няколкото обективно съединени иска в производството най – малкото се избягва опасността общите за всички спорове факти да бъдат установени по различен начин. Последното би било възможно, ако исковете се разгледат и решат отделно<sup>3</sup>.

Тъй като обективното съединяване на искове (ОСИ) е всъщност внасяне за разглеждане и решаване в едно производство на няколко различни модела на материални правоотношения<sup>4</sup>, то се характеризира с няколко проявни форми: с оглед вида на исковете – постига се чрез предявяване на различни видове искове (насрещен, обратен, инцидентен установителен) или чрез изменение на първоначално предявения иск чрез промяна в основанията или петитума му; с оглед начина на съ-

<sup>1</sup> Стамболиев, О., Обективно съединяване на искове в гражданския процес, УИ "Св. Кл. Охридски", Сф. 1999 г., стр.3.

<sup>2</sup> Пеков, Йончо, По някои въпроси на обективното съединяване на искове в гражданския процес, сп. Правна мисъл, бр. 5/ 1968 г., стр.31.

<sup>3</sup> Стамболиев, О., Обективно съединяване ..., стр.3 и сл.

<sup>4</sup> Пак там, стр.23.

единавяване на исковете<sup>5</sup> – кумулативно, алтернативно или евентуално обективно съединавяване; с оглед момента, в който се предприема – първоначално или последващо; с оглед на това, кой може да го предприеме – ищецът, ответникът; и ищецът, и ответникът; съда.

За ОСИ е характерно, че в едно и също производство, между същите страни се съединяват за общо разглеждане и безпротиворечиво решаване няколко иска с различен предмет<sup>6</sup>. Съдът е сезиран с няколко иска с различен предмет, като трябва да движи и организира производството едновременно за всички тях. Ако едно гражданско производство бъде проведено успешно в условията на ОСИ, то ще доведе до бързина в правораздаването.

Необходими предпоставки за предприемане на ОСИ са както подсъдността на исковете на един и същи съд и съвпадане на съдопроизводствения ред, по който трябва да бъдат разгледани, така и спазване на конкретно предвидените в ГПК процесуални преклузивни срокове за предявяването на всеки един от тях. С оглед на предвидената в новия ГПК ранна преклузия на процесуални права, страните не само нямат възможност да предявят иска си в по – късен момент, но и крайният срок за упражняване на процесуалните им права е изтеглен в един доста по – ранен етап на производството в сравнение с действащия до 1 март 2008 г. ГПК.

Отклоненията на гражданското производство във връзка с предмета на делото са уредени в Глава XV на ГПК, чл.чл. 210 – 214 включително.

*Обективно съединяване на искове чрез предявяване на насрещен иск е предвидено в чл. 211 ГПК:*

Насрещният иск трябва да бъде предявен в срока за отговор на исквата молба. Тълкуването на разпоредбата на чл. 211 ГПК води до извода, че едномесечният срок за отговор на исквата молба важи и за двете процесуални действия на ответника – и за подаване на отговор, и за предявяване на насрещен иск, но поотделно и за двете. В този смисъл ответникът може както да подаде отговор на исквата молба и в него да предяви насрещния си иск, така и да подаде отговор в който и да е момент на едномесечния срок и след този момент, но в същия срок, да предяви насрещния си иск, както и да предяви само насрещен иск в едномесечния срок за отговор на исквата молба, без да подава отговор на същата<sup>7</sup>. За да е налице предявяване на насрещен иск в отговора на исквата молба, не е достатъчно в него да се укаже желание за това. Ответникът трябва да спазва всички материални и формални изисквания на закона относно предявяването на иск<sup>8</sup>.

Срокът по чл. 211 ГПК е определен за предприемане на процесуално действие на страна в процеса, за упражняване на нейно процесуално право. Следователно това е един процесуален срок, определен чрез изтичането на определена продължителност от време – в конкретния случай един месец от получаване на съобщението за подаване на отговор заедно с преписа от исквата молба на ищеца. Ако ответникът не предяви насрещен иск в посочения срок, независимо при реализирането на коя от визираните по – горе хипотези, правото му да стори това в един по – късен момент се преклудира. Срокът е от категорията на процесуалните преклузивни срокове. Възможността, която остава на ответника по висящото производство, е да претендира защита, но в нов процес.

Срокът за предявяване на насрещен иск е нерешителен. От това може да се направи изводът, че съществува и друга възможност за преодоляване на последиците от пропускането на срока по чл. 211 ГПК и тя е неговото продължаване или възобновяване. Особенности при продължаването и удължаването на срока за предя-

<sup>5</sup> Тяхното съотношение според проф. Сталев - Сталев, Ж., цит. съч., стр. 432.

<sup>6</sup> За предмета на делото като предмет на спора и предмет на процеса виж Сталев, Ж., Сила на пресъдено нещо в гражданския процес, 1959 г., стр. 145.

<sup>7</sup> Коментар на новия ГПК, стр. 295.

<sup>8</sup> Абрашев, П., цит. съч., Том I, стр. 206.

вяване на насрещен иск има, когато ответникът не е подал отговор на исковата молба. Ако едновременно с това не е подал и насрещен иск, той ще трябва да иска всъщност продължаване или възобновяване на срока за отговор, тъй като предявяването на насрещен иск трябва да стане именно в срока за отговор. Ако отговор е бил подаден без да е бил предявен насрещен иск в срока за отговор, продължаване или възобновяване на срока за отговор, само за да бъде предявен насрещен иск, не е допустимо<sup>9</sup>.

Вярно е, че отговор на исковата молба може да се подаде и в първия ден от този едномесечен срок. Същото важи и за предявяването на насрещния иск. Но това не е задължително. Възможно е отговор да е подаден, а насрещен иск ответникът да желае да предяви, но поради определени съображения (дори и поради желание за по – добро обмисляне) да използва максимално предоставеното му време. За времето от подаване на отговор до изтичането на срока за отговор на исковата молба е възможно също да настъпят за ответника особени непредвидени обстоятелства, които той не е успял да преодолее. Защо тогава да не се предостави възможност на ответника да иска възобновяване на срока за отговор само за предявяване на насрещен иск?

Аргумент в полза на становището, че не може да се възобнови срокът за отговор само за предявяване на насрещен иск, би могъл да бъде, че с невъзобновяването на срока пътят за защита на ответника във висшия процес не се прегражда<sup>10</sup>. Страната винаги може да предяви иска си в отделен процес за самостоятелно разглеждане и решаване. Но когато говорим за интереса от защита на страните, не бива да забравяме, че тази защита бива предоставяна, когато процесът е бърз, ефективен, справедлив. Когато е възможно страната да получи своевременна и ефикасна защита в същия процес, защо е необходимо да води нов? Още повече, че при обективното съединяване на искове, до което ще се достигне при приемане на насрещния иск за общо разглеждане и решаване в същото производство, се цели да се избегнат противоречиви съдебни решения при наличие на взаимосвързани спорни права<sup>11</sup>.

Но все пак, основната идея, заложена в новия ГПК, е именно да се дисциплинират страните да участват активно в производството. А това се постига преди всичко с преклузивните срокове, предвидени за упражняване на техните процесуални права. А и обуславянето на подаването на насрещен иск със срок изпълнява още една функция – превръща процесуалното действие на ответника в предвидимо за ищеца и последния може да организира по-добре защитата си по първоначалния иск, което нямаше да е така при наличие на постоянно съществуваща възможност по време на целия процес ответникът да предяви такъв иск. При липса на темпорално ограничение за предявяване на насрещен иск, ще е налице възможност за злоупотреба с процесуално право<sup>12</sup>. Още повече, ако ответникът предяви за разглеждане няколко иска с отговора си на исковата молба<sup>13</sup>.

При неспазването на предвидения процесуален преклузивен срок за предявяване на насрещен иск, страната ще е обвързана да се подчини на последиците от процесуалния си пропуск – в конкретния случай невъзможност насрещният иск да бъде предявен в по – късен момент от производството и необходимост да се води нов процес за защита на спорното право, което е негов предмет.

<sup>9</sup> Коментар на новия ГПК, стр. 294.

<sup>10</sup> Пак там, стр. 295.

<sup>11</sup> Пак там, стр. 297.

<sup>12</sup> Стамболиев, О., Обективно съединяване ..., стр.42.

<sup>13</sup> Тази възможност се допуска от проф. Силяновски – Върху някои въпроси на обективното съединение на искова, сп. Правна мисъл бр. 2/ 1963 г., стр. 9.

*Обективно съединяване на искове чрез предявяване на инцидентен установителен иск е предвидено в чл. 212 ГПК:*

С инцидентния установителен иск ищецът или ответникът предявяват нов (допълнителен) иск за съвместно разглеждане във вече висиящия граждански процес<sup>14</sup>.

За предявяването на ИУИ ГПК предвижда различни процесуални срокове за ищеца и за ответника. За първия крайният момент за предявяване на ИУИ е първото заседание за разглеждане на делото, а за втория – отговора на исковата молба.

Ако се направи сравнително тълкуване на разпоредбите на чл. 211 и чл. 212 ГПК, се забелязва една малка граматическа разлика. Срокът за предявяване на насрещен иск, определен в чл. 211 ГПК, е "в срока за отговор", а в чл. 212 ГПК е записано "с отговора на исковата молба". Макар еднакви по звучене, двете разпоредби се различават съществено. Докато чл. 211 ГПК дава възможност на ответника да предяви насрещен иск по време на цялата продължителност на едномесечния срок за отговор на исковата молба, дори и отговор да не се подаде, предявяването на ИУИ може да стане, само ако се подаде отговор на исковата молба и то само с него. Така неподдаването на отговор на исковата молба се явява пречка за предявяване на ИУИ. Ако страната по делото желае да предяви ИУИ, ще трябва да подаде отговор на исковата молба, а ако иска да се възползва максимално от срока за отговор на исковата молба ще трябва да подаде отговора и да предяви ИУИ в последния ден от срока за това. Защо законодателят е предвидил този различен режим, при положение, че и с насрещния иск, и с ИУИ се търси самостоятелна защита на накърнени права? Може би отговорът се крие в това, че произнасяне съдът ще дължи независимо от това дали спорното преюдициално правоотношение – предмет на ИУИ, е било предявено с ИУИ или не. Ако, обаче, страната цели да закрепим сила на пресъдено нещо към постановеното от съда, тя трябва да спазва определено процесуално поведение, основна част от която заема своевременното упражняване на процесуалните ѝ права и изпълнението на процесуалните ѝ задължения. Неупражняването на процесуалното право да се предяви ИУИ в предвидения за това срок, ще доведе до преклудирането на възможността то да бъде упражнено в по – късен момент. Ще се реализират правните последици от настъпването на един процесуален преклузивен срок.

Според чл. 118 ГПК – отм. ИУИ можеше да бъде предявен до приключване на устните състезания в първата инстанция. Възможността този иск да бъде предявен по време на висиящността на делото пред въззивната инстанция беше отречена с ТР № 1 от 2000 г.<sup>15</sup>. Ако сравним моментът, когато настъпва невъзможност за по – нататъшно предявяване на ИУИ по ГПК – отм. и по сега действащия ГПК, може да се направи извода, че преклудирането на това процесуално право за страните в процеса понастоящем настъпва в един по – ранен момент. Тази промяна е в унисон с ранните преклузии на процесуални права, типични за първоинстанционното производство според ГПК в сила от 1 март 2008 г. Дали, обаче, по отношение на ИУИ този подход е оправдан? При предявяването на другите видове искове, с които се достига до някоя от проявните форми на обективно съединяване на искове, страните бранят свои самостоятелни права. Търсенето на самостоятелна правна защита е характерно и за ИУИ. Но произнасяне по предмета на насрещен иск и на обратен иск ще е налице само, ако те са допуснати и разгледани. Становище по тях съдът ще трябва да има и то в диспозитива на съдебното решение, а следователно постановеното по тях ще се ползва със сила на пресъдено нещо. Произнасянето по тях ще подлежи по общо правило на обжалване пред по – горестояща инстанция. При недопускането им, възможността за самостоятелно предявяване страната ще има във и независимо от висиящия процес. Дори предявен самостоятелно, защита по иска ще бъде дадена. По друг начин стоят нещата при ИУИ. Ако съдът намери, че е налице спорно,

<sup>14</sup> Сталев, Ж., цит. съч., стр. 444.

<sup>15</sup> Тълкувателно решение № 1/ 2000 г. – Спорни въпроси на въззивното производство, т. 9.

обуславящо правоотношение, което е в правораздавателната му власт, той ще се произнесе по него, дори ИУИ да не е предявен. Но становището му ще намери място в мотивите на съдебното решение и няма да се ползва със сила на пресъдено нещо. Въз основа на приетото по отношение на обуславящото правоотношение, ще се реши и обусловеното. Но обжалване поради порок при произнасянето по обуславящото правоотношение няма да е възможно. На обжалване ще подлежи диспозитива на съдебното решение, където произнасянето по преюдициалния въпрос не е намерило място.

При ИУИ спор по отношение преюдициалното правоотношение може да се появи едва след неговото субстанциране, а това става при попълване на делото с фактически материал<sup>16</sup>. В този смисъл съдът в доклада си по чл. 146 ГПК, на основание разменените книжа по делото, ще установи наличието на спорни обстоятелства между страните<sup>17</sup>. Съдът ще дължи произнасяне по тях, доколкото те имат характер на преюдициални, но в мотивите на съдебното решение. Съдът ще изпълни задължението си да съдейства на страните за движението на делото и неговото безпротиворечиво решаване, но ответникът няма да може да се възползва от това, тъй като срокът за предявяване на ИУИ ще е изтекъл за него. По тази причина някои процесуалисти вече възприемат идеята за преодоляване на ранната преклузия за упражняването на процесуалното право да се предяви ИУИ от ответника<sup>18</sup>.

*Обективно съединяване на искове чрез предявяване на обратен иск по чл.219, ал. 3 ГПК:*

Особеност при предявяването на обратния иск е, че той се насочва не срещу някоя от главните страни в процеса, а срещу едно трето лице, привлечено или встъпило да подпомага някоя от тях. Не е от значение за страната, на кого е встъпило да помага третото лице<sup>19</sup>. Обратният иск представлява, всъщност, съдебно предявена претенция на една от главните страни по гражданско дело срещу подпомагащата страна. Обратният иск е зависим от първоначално предявения<sup>20</sup>. Негов предмет е едно регресно притезание спрямо правото, предмет на първоначалния иск<sup>21</sup> и в този смисъл – преюдициално<sup>22</sup>.

Чл. 219, ал. 3 от новия процесуален кодекс предвижда обратният иск да бъде предявен единствено и само с искането за привличане. Последното може да се направи от ищеца – в първото заседание за разглеждане на делото, а от ответника – с отговора на исковата молба. И докато за ищеца, все пак, възможността за упражняване на правото да се предяви обратен иск съществува и може да бъде упражнено по време на течението на цялото първо заседание по разглеждане на делото, то ответникът ще може да предяви обратен иск само заедно с подаването на отговор на исковата молба. Така, за ответника изискването на чл. 219 ГПК, ал. 3 представлява обвързаност първо – въобще да подаде отговор на исковата молба (което не му се вменява като процесуално задължение по новия ГПК), и второ – заедно с него да предяви и обратния си иск. За тази главна страна в процеса остава възможността да изчака последния ден на едномесечния срок за отговор на исковата молба и тогава да подаде отговора си и обратния иск срещу третото лице. Само тогава и съдържанието на отговора, и обратният иск ще бъдат достатъчно добре обмислени, за да са в унисон с про-

<sup>16</sup> Коментар на новия ГПК, стр. 302.

<sup>17</sup> Виж т. 3 на чл. 146 ГПК.

<sup>18</sup> Коментар на новия ГПК, стр. 302, относно възможността за предявяване на ИУИ и в устните състезания.

<sup>19</sup> Абрашев, П., Том I, стр. 229.

<sup>20</sup> Табаков, Д., Обратният иск срещу третото привлечено в процеса лице, сп. Социалистическо право бр. 2/ 1960 г., стр. 39.

<sup>21</sup> Пак там.

<sup>22</sup> Балабанов, Б., За някои обратни искове, сп. Социалистическо право, бр. 10 8 1985 г..

цесуалната ѝ защита. Съчетаването на процесуален преклузивен срок за упражняване на процесуално право – (в конкретния случай – предявяване на обратен иск) с изискването за едновременност с упражняването на други процесуални действия е ненужно и може да доведе до неравнопоставеност на процесуалноправните субекти. Неслучайно някои автори вече не възприемат идеята за предявяване на обратния иск едновременно с отговора на исковата молба и по необходимост и с искането за привличане<sup>23</sup>. Един процесуален преклузивен срок с неговия преклудиращ ефект е достатъчен, за да дисциплинира участниците в гражданското производство, каквато е основната цел на въвеждането му в новия ГПК. С допълнителните изисквания относно предявяването на обратен иск само ще се утежни упражняването на това процесуално право от главните страни в процеса. А като проявна форма на обективното съединяване на искове, предявяването на обратен иск за общо разглеждане наред с първоначалния ще доведе до процесуална икономия и избягване на противоречиви решения относно взаимосвързани спорни права или права, зависещи от едни и същи факти<sup>24</sup>.

*Обективно съединяване на искове чрез изменение предмета на иска, предвидено в чл.214 ГПК:*

Изменението на иска е непосредствен израз на диспозитивното начало в българския граждански процес<sup>25</sup>. Изменението на иска от ищеца по време на висящия процес може да доведе до учредяване на обективно съединяване на искове<sup>26</sup>.

Целта на въвеждането и допустимостта на изменението на иска въобще се свежда до възможността процесуалните действия, извършени от страните и съда до изменението да запазят силата си. Ако последните трябва да бъдат предприети отново, нищо не би различавало производството по изменения иск от едно ново производство с предмет, различен от първоначалния било по основание, било по петитум. С изменението на иска по предмет се предоставя възможност на ищеца по висящ иск процес да промени предявения от него иск по основание или петитум, с което търсената от него защита ще е в съответствие с действителното правно положение<sup>27</sup>. Когато изменението на иска води до обективно съединяване на искове, се постига бързина и процесуална икономия<sup>28</sup>.

Изменението на предмета на иска е процесуално действие на ищеца, което може валидно да бъде предприето в законовоустановения срок.

ГПК – нов скъсява срока, в който ищецът има възможност да упражни процесуалното си право да измени предмета на иска си. Преминане от установителен към осъдителен иск и обратно е възможно до приключване на съдебното дирене в първата инстанция. Според чл. 214 ГПК процесуалното действие може да бъде извършено в първото заседание по разглеждане на делото. А това е първото проведено открито съдебно заседание. При сравнителноправния преглед на разпоредбите относно изменението на иска по отменения и сега действащия ГПК прави впечатление, че не е възпроизведен текстът на чл. 116, ал. 2 ГПК – отм. Той гласеше, че изменение на иска, предприето в отсъствието на ответника, трябва да бъде направено с писмена молба, от която препис се връчва на ответника. Въпреки нерегламентирането на това правило в новия ГПК, мнението на голяма част от процесуалистите у нас е, че то остава валидно<sup>29</sup>. До този извод може да се достигне и анали-

<sup>23</sup> Коментар на новия ГПК, стр. 314.

<sup>24</sup> Сталев, Ж., цит. съч., стр. 431.

<sup>25</sup> Кацаров, Б., Диспозитивното начало в процесуалната уредба на изменението на иска, сп. Социалистическо право, бр. 5/ 1971 г., стр. 18.

<sup>26</sup> Силяновски, Д., Върху някои въпроси на обективното съединение на искове, сп. Правна мисъл, бр. 2/ 1963 г., стр.10.

<sup>27</sup> Сталев, Ж., цит. съч., стр. 457.

<sup>28</sup> Пак там, стр. 457, 462.

<sup>29</sup> Срвн. таблици на ГПК – нов и ГПК – отм, Сиби, 2008 г., Пунев, Бл., стр.149.

зирайки проявните форми на изменение на иска по предмет и изискванията за тях.

Правните последици от пропускането на процесуалния преклузивен срок за изменение на иска по предмет водят до преклудирание на правото на ищеца да измени иска си в един по – късен момент. Пред него остава открита възможността да започне ново производство, като предяви нов иск, който ще е различен от първоначалния било по основание, било по петитум.

Предвид процесуалните преклузии, съдът не може да допусне несвоевременно предявеното искане за изменение на иска. В изпълнение на нормираното си в чл. 7 ГПК задължение да съдейства на страните за изясняване на фактическата и правната страни на спора, той може само да укаже на ищеца за възможността му да измени иска си до определен момент от течението на производството.

### **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Може да се направи извода, че въведените процесуални преклузивни срокове за упражняване на процесуални права в процеса не трябва да представляват абсолютни забрани. Те са въведени за целите на бързия процес, основан на процесуална дисциплина при упражняването на процесуалните права и изпълнението на процесуалните задължения. От гледна точка на справедливия и ефективен процес, изключения за тяхното прилагане трябва да бъдат законодателно уредени или наложени от практиката по новия ГПК.

Процесуалните преклузии и тяхното ранно настъпване наистина ще повишат процесуалната дисциплина на страните в процеса. Но нерядко, както в посочения пример, тяхното стриктно прилагане ще направи правосъдието неефективно.

### **ЛИТЕРАТУРА:**

1. Абрашев, П., Гражданско съдопроизводство (лекции), Том I, Том II, Сф. Придворна печатница, 1910 г.
2. Балабанов, Б., За някои обратни искове, сп. Социалистическо право, бр. 10 8 1985 г.
3. Иванова, Р., Пунев, Бл., Чернев, С., Коментар на новия Граждански процесуален кодекс, ИК Труд и право, Сф. 2008 г.
4. Кацаров, Б., Диспозитивното начало в процесуалната уредба на изменението на иска, сп. Социалистическо право, бр. 5/ 1971 г., стр. 18.
5. Пеков, Йончо, По някои въпроси на обективното съединяване на искове в гражданския процес, сп. Правна мисъл, бр. 5/ 1968 г.
6. Пунев, Бл, Срвн. таблици на ГПК – нов и ГПК – отм, Сиби, 2008 г.
7. Силяновски – Върху някои въпроси на обективното съединение на искова, сп. Правна мисъл бр. 2/ 1963 г., стр. 9.
8. Сталев, Ж., Сила на пресъдено нещо в гражданския процес, 1959 г.
9. Сталев, Ж., Мингова, А., Попова, В., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, Сиела, Осмо допълнено и преработено издание, Сф. 2004 г.
10. Стамболиев, О., Обективно съединяване на искове в гражданския процес, УИ "Св. Кл. Охридски", Сф. 1999 г.
11. Табаков, Д., Обратният иск срещу третото привлечено в процеса лице, сп. Социалистическо право бр. 2/ 1960 г., стр. 39.
12. Тълкувателно решение № 1/ 2000 г. – Спорни въпроси на въззивното производство, т. 9

### **За контакти:**

Ст. ас. Боряна Милкова, Катедра „Частноправни науки“, Юридически факултет, Русенски университет „Ангел Кънчев“, b.milkova@mail.bg